



## ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΑΡΧΑΙΩΝ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

**ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ :** *Αριστοτέλους, Προτρεπτικός πρὸς Θεμίωνα, 8-9*

Τὰ ὑποκείμενα πρὸς τὸν βίον ἡμῖν, οἷον τὸ σῶμα καὶ τὰ περὶ τὸ σῶμα, καθάπερ ὄργανά τινα ὑπόκειται, τούτων δ' ἐπικίνδυνός ἐστιν ἡ χρῆσις, καὶ πλέον θάτερον ἀπεργάζεται τοῖς μὴ δεόντως αὐτοῖς χρωμένοις. Δεῖ τοίνυν ὀρέγεσθαι τῆς ἐπιστήμης κτᾶσθαι τε αὐτὴν καὶ χρῆσθαι αὐτῇ προσηκόντως, δι' ἧς πάντα ταῦτα εὖ θησόμεθα. Φιλοσοφητέον ἄρα ἡμῖν, εἰ μέλλομεν ὀρθῶς πολιτεύσεσθαι καὶ τὸν ἑαυτῶν βίον διάξειν ὠφελίμως. Ἔτι τοίνυν ἄλλαι μὲν εἰσιν αἱ ποιοῦσαι ἕκαστον τῶν ἐν τῷ βίῳ πλεονεκτημάτων ἐπιστῆμαι, ἄλλαι δὲ αἱ χρώμεναι ταύταις, καὶ ἄλλαι μὲν αἱ ὑπηρετοῦσαι, ἕτεροι δὲ αἱ ἐπιτάττουσαι, ἐν αἷς ἐστιν ὡς ἂν ἡγεμονικωτέραις ὑπαρχούσαις τὸ κυρίως ὄν ἀγαθόν. Εἰ τοίνυν μόνῃ ἢ τοῦ κρίνειν ἔχουσα τὴν ὀρθότητα καὶ ἢ τῷ λόγῳ χρωμένη καὶ ἢ τὸ ὅλον ἀγαθὸν θεωροῦσα, ἣτις ἐστὶ φιλοσοφία, χρῆσθαι πᾶσι καὶ ἐπιτάττειν κατὰ φύσιν δύναται, φιλοσοφητέον ἐκ παντὸς τρόπου, ὡς μόνῃς φιλοσοφίας τὴν ὀρθὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀναμάρτητον ἐπιτακτικὴν φρόνησιν ἐν ἑαυτῇ περιεχούσης.

### ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

**A.** Να δηλώσετε τὴν ορθότητα ἢ ὄχι τῶν παρακάτω προτάσεων καὶ νὰ αιτιολογήσετε τὴν ἀπάντησή σας με αναφορὴς ἀπὸ τὸ κείμενο :

- ❖ **Ἡ χρῆσις τῶν ὀργάνων τοῦ σώματός μας φέρει πάντα ἐπωφελές ἀποτέλεσμα.**
- ❖ **Ἡ φιλοσοφία εἶναι ἡ προϋπόθεσις γιὰ νὰ γίνουμε καλοὶ πολῖτες.**
- ❖ **Ἡ λειτουργία τῶν γνώσεων ἐγκεῖται στὴν ἀξιοποίηση τῶν τεχνῶν.**
- ❖ **Οἱ γνώσεις διακρίνονται σὲ βοηθητικὲς καὶ καθοδηγητικὲς.**
- ❖ **Ἡ φιλοσοφία ἐνέχει τὴν ορθὴ κρίση.**

**Μονάδες 10**

**B1.** «Ἔτι τοίνυν ἄλλαι μὲν εἰσὶν αἱ ποιοῦσαι ..... τὸ κυρίως ὄν ἀγαθόν.» : Πῶς στο απόσπασμα αυτό ο Αριστοτέλης παραλληλίζει τις γνώσεις με τις τέχνες και σε τί αποσκοπεί;

**Μονάδες 10**

**B2.** Ποιά η χρησιμότητα της φιλοσοφίας βάσει του αρχαίου κειμένου και του παρακάτω δοθέντος κειμένου; :

«Ο άνθρωπος δεν μας ενδιαφέρει ως συλλογέας γνώσεων, όσο λεπτές και όμορφες και χρήσιμες κι αν είναι αυτές, αλλά σαν δημιουργός και φορέας αξιών που ξεκινούν από τον άνθρωπο, και αφορούν τον άνθρωπο, και αποτελούν τα όρια των σωστών ανθρωπίνων διαστάσεων, τα όρια της ανθρωπινότητας. Στην περιοχή αυτή μας ενδιαφέρει πιο συγκεκριμένα να δημιουργήσουμε άτομα με κεραιές ευαίσθητες μπροστά σε αξίες όπως το ελεύθερο και το ανελεύθερο, το δίκαιο και το άδικο, το καλό και το κακό, το όμορφο και το άσχημο, το όσιο και το ανόσιο, το μετρημένο και το άμετρο, το εύψυχο και το ανάνδρο. Στην επίγνωση και στην κατάκτηση αυτών των αξιών καμία επιστήμη δεν μας οδηγεί, αλλά μόνο ο δρόμος της Φιλοσοφίας σαν μία εγγενούς και ενεργούς διάθεσης προς το “γνησίως φιλοσοφείν”».

*Γεωργ. Ανδρ. Καρατσώλη, Εκθεση Ιδεών, σελ. 88*

**Μονάδες 10**

**B3.** Να δηλώσετε την ορθότητα ή όχι των παρακάτω προτάσεων :

-Τα ερωτήματα της φιλοσοφίας από την εμφάνισή της ως τώρα παραμένουν τα ίδια.

-Η φιλοσοφία είναι σε κάθε εποχή επίκαιρη λόγω των ερωτημάτων του ανθρώπου.

-Η φιλοσοφία είναι άθλημα αυτογνωσίας.

-Ο Αριστοτέλης καταγόταν από την Θράκη.

-Ο Αριστοτέλης είχε αρκετούς φίλους την περίοδο διαμονής του στην Ακαδημία του Πλάτωνα.

**Μονάδες 10**

**B4α.** Να βρείτε ετυμολογικά συγγενείς λέξεις στο κείμενο των παρακάτω λημμάτων : **κοίτη, δέηση, αξιωματικός, νομοταγής, θέατρο, άχρηστος.**

**Μονάδες 6**

**B4β.** Να δηλώσετε την σημασία των παρακάτω λέξεων του κειμένου και να τις χρησιμοποιήσετε με διάφορη σημασία στα νέα ελληνικά (σε όποιο γένος-πτώση ή σε όποιο χρόνο-έγκλιση-πρόσωπο θέλετε) : **έπιστήμαι, θεωρούσα.**

**Μονάδες 4**

**ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ : ΞΕΝΟΦΩΝ: Κύρου Ανάβασις 3.5 7-12**

*Μετά τον θάνατο του Κύρου, το ελληνικό μισθοφορικό στρατεύμα, το οποίο είχε εκστρατεύσει μαζί του εναντίον του αδερφού του Αρταξέρξη, προσπαθεί, κάτω από αντίξοες συνθήκες, να επιστρέψει στην Ελλάδα. Σε μια αχανή και άγνωστη χώρα, οι Έλληνες είχαν να αντιμετωπίσουν, εκτός από τον περσικό κίνδυνο και τη δυσπρόσιτη μορφολογία του εδάφους. Στο δεδομένο απόσπασμα, ένας Ρόδιος τεχνίτης προθυμοποιείται να βοηθήσει τους Έλληνες να περάσουν τον Τίγρη ποταμό...*

Ἐπεὶ δὲ ἐπὶ τὰς σκηνὰς ἦλθον, οἱ μὲν ἄλλοι περὶ τὰ ἐπιτήδεια ἦσαν, στρατηγοὶ δὲ καὶ λοχαγοὶ συνῆσαν. Καὶ ἐνταῦθα πολλὴ ἀπορία ἦν. Ἐνθεν μὲν γὰρ ὄρη ἦν ὑπερύψηλα, ἔνθεν δὲ ὁ ποταμὸς τοσοῦτος βάθος ὡς μηδὲ τὰ δόρατα ὑπερέχειν πειρωμένοις τοῦ βάθους. Ἀπορουμένοις δ' αὐτοῖς προσελθὼν τις ἀνὴρ Ῥόδιος εἶπεν· Ἐγὼ θέλω, ὦ ἄνδρες, διαβιβάσαι ὑμᾶς κατὰ τετρακισχιλίους ὀπλίτας, ἂν ἐμοὶ ὧν δέομαι ὑπηρετήσητε καὶ τάλαντον μισθὸν πορίσητε. Ἐρωτώμενος δὲ ὅτου δέοιτο, «Ἀσκῶν, ἔφη, δισχιλίων δεήσομαι· πολλὰ δ' ὄρω πρόβατα καὶ αἶγας καὶ βοῦς καὶ ὄνους, ἃ ἀποδαρέντα καὶ φυσηθέντα ῥαδίως ἂν παρέχοι τὴν διάβασιν. Δεήσομαι δὲ καὶ τῶν δεσμῶν οἷς χρῆσθε περὶ τὰ ὑποζύγια· τούτοις ζεύξας τοὺς ἀσκούς πρὸς ἀλλήλους, ὁρμίσας

ἕκαστον ἀσκὸν λίθους ἀρτήσας καὶ ἀφείς ὥσπερ ἀγκύρας εἰς τὸ ὕδωρ, διαγαγῶν καὶ ἀμφοτέρωθεν δήσας ἐπιβαλῶ ὕλην καὶ γῆν ἐπιφορήσω· ὅτι μὲν οὖν οὐ καταδύσεσθε αὐτίκα μάλα εἴσεσθε· πᾶς γὰρ ἀσκὸς δὴ ἄνδρας ἕξει τοῦ μὴ καταδύνασθαι. Ὅστε δὲ μὴ ὀλισθάνειν ἢ ὕλη καὶ ἢ γῆ στήσει». Ἀκούσασι ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς τὸ μὲν ἐνθύμημα χαρίεν ἐδόκει εἶναι, τὸ δ' ἔργον ἀδύνατον· ἦσαν γὰρ οἱ κωλύσοντες πέραν πολλοὶ ἰππεῖς, οἱ εὐθύς τοῖς πρώτοις οὐδὲν ἂν ἐπέτρεπον τούτων ποιεῖν.

**ἐνθεν:** α) τοπικό επιρρ. από εκεί β) ἐνθεν καὶ ἐνθεν: από τη μια και από την ἄλλη μεριά // **πειρῶμαι + γενική**= δοκιμάζω κάτι, επιτίθεμαι σε κάτι (πειρῶμαι τοῦ τείχους), // **ὑπηρετώ:** προσφέρω υπηρεσία σε κάποιον/ ἐξυπηρετώ/βοηθῶ // **δέομαι +γενική πράγματος**= ἔχω ἀνάγκη ἀπό κάτι // **ἀσκός:** ασκί/ δέσμα ζώου/ προβιά // **δέρω:** αφαιρῶ το δέρμα/ γδέρνω// **φυσῶ:** φυσῶ/φουσκώνω // **ζεύγνυμι:** ζεύω/ δένω μαζί/ ενώνω/ παντρεύω// **ὀρμίζω:** οδηγῶ το καράβι στο λιμάνι/ ρίχνω ἀγκυρα/ προσαράζω/ ἀγκυροβολῶ/ δένω γερά/ σταθεροποιῶ // **διάγω:** οδηγῶ δια μέσου/ διαπερνῶ/ μεταβιβάζω/ μεταφέρω στο ἀπέναντι μέρος // **δέω/ῶ:** δένω/ φυλακίζω

### ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

1) Η πτώση των μετοχῶν «πειρωμένοις» και «ἀπορουμένοις» δικαιολογείται ἀπό την εννοούμενη δοτική προσωπική ηθική «αὐτοῖς». Στην περίπτωση αὐτή δίνεται ἡ ἐντύπωση ὅτι ἔχουμε μια ἀπόλυτη χρονική μετοχή σε δοτική πτώση, ἀνάλογη με τὴ γενική ἀπόλυτη. Ἡ μετοχή αὐτή δηλώνει σε ποια κατάσταση βρίσκεται τὸ πρόσωπο στο ὁποῖο ἀναφέρεται τὸ ρῆμα και ἀπό ἀποψη χρονικῆς βαθμίδας ἐκφράζει τὸ σύγχρονο στο παρελθόν. π.χ. Ἀποροῦντι δὲ αὐτῶ ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομῆν (ἀποροῦντος δὲ αὐτοῦ).

2) α) Αν το ρήμα (ή ο ρηματικός τύπος που προσδιορίζει η ΧΡΟΝΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ ΑΟΡΙΣΤΟΥ αναφέρεται στο παρελθόν, η μετοχή δηλώνει πράξη ΠΡΟΤΕΡΟΧΡΟΝΗ στο ΠΑΡΕΛΘΟΝ.

π.χ. Άκούσαντες ταῦτα εἶπον (Μτφ: Αφού άκουσαν αυτά είπαν./ Άκουσαν αυτά και είπαν)

β) Αν το ρήμα (ή ο ρηματικός τύπος) που προσδιορίζει η ΧΡΟΝΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ ΑΟΡΙΣΤΟΥ αναφέρεται στο μέλλον, η μετοχή δηλώνει πράξη ΠΡΟΤΕΡΟΧΡΟΝΗ στο ΜΕΛΛΟΝ και ισοδυναμεί με χρονικο-υποθετική πρόταση που δηλώνει το ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΟ.

π.χ. ζεύξας τούς άσκούς πρὸς άλλήλους έπιβαλῶ ὕλην (Μτφρ: Αφού δέσω τα ασκία μεταξύ τους. Θα βάλω από πάνω χαμόκλαδα. Η Θα δέσω τα ασκία μεταξύ τους και θα βάλω από πάνω χαμόκλαδα.)

## ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

**A1.** «Και ένταῦθα... δεήσομαι»: Να μεταφράσετε το παραπάνω χωρίο του κειμένου.

**Μονάδες 20**

**A2.** Τι σχεδίαζε να κάνει ο Ρόδιος τεχνίτης για να βοηθήσει τους Έλληνες να διαβούν τον Τίγρη ποταμό; Κατά πόσο ήταν εφικτή η υλοποίηση του σχεδίου του;

**Μονάδες 10**

**B1α.** Να γράψετε τους παρακάτω ρηματικούς τύπους στο β' ενικό Οριστικής και Προστακτικής στον χρόνο και τη φωνή που βρίσκονται: «έρωτώμενος», «διαγαγών», «δέοιτο», «άφεις», «δήσας»

ΟΡΙΣΤΙΚΗ	ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ

**Μονάδες 5**

**B1β «πολλὰ δ' ὄρω πρόβατα καὶ αἶγας καὶ βούς καὶ ὄνους, ἃ ἀποδαρέντα καὶ φυσηθέντα ῥαδίως ἂν παρέχοι τὴν διάβασιν.»**

Να εντοπίσετε τα **τριτόκλιτα πτωτικά** της παραπάνω περιόδου (ουσιαστικά και μετοχές) και να τα γράψετε στη γενική ενικού και δοτική πληθυντικού, διατηρώντας σταθερό το γένος τους.

**Μονάδες 5**

**B2α. «τούτοις ζεύξας...ἐπιφορήσω»**

Να εντοπίσετε τις μετοχές της περιόδου που αναφέρονται στα ῥήματα των κύριων προτάσεων. Αφού τις αναγνωρίσετε συντακτικά, να μετατρέψετε καθεμιά από αυτές στην αντίστοιχη δευτερεύουσα πρόταση. Επίσης, να εξετάσετε τη μεταξύ τους σύνδεση, νοηματική και συντακτική.

**Μονάδες 5**

**B2β. «ἐγὼ θέλω... πορίσητε»:** Να εντοπίσετε τον υποθετικό λόγο του χωρίου και να τον αναγνωρίσετε.

**Μονάδες 2**

**B2γ. «ὑπερέχειν», «δέοιτο», «ἂν παρέχοι»:** Γιατί ο συγγραφέας επιλέγει τους παραπάνω ρηματικούς τύπους (απαρέμφατο, ευκτική, δυνητική ευκτική) στις αντίστοιχες περιόδους του κειμένου;

**Μονάδες 3**

